

Γιὰ λόγους καθαρά θεωρητικούς, τὸ πάθος τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς γιὰ τὸ ἀπόλυτο πνευματικὸ φῶς, τὸ φῶς τῆς ἀπόλυτης ὄντολογικῆς ἢ μεταφυσικῆς Ἀλήθειας, καὶ γιὰ ἠθικοὺς λόγους, τὸ πάθος τῆς Ἀρετῆς, ἡ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος θεμελιώνεται ἀπάνω στὴ γνήσια καὶ δημιουργικὴ Μεταφυσικὴ καὶ ἀγκαλιᾶζει καὶ τὴν Ἠθικὴν.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, ὡς μεταφυσικὴ, εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου ὄντος — Πραγματικοῦ. Καὶ ὡς φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου ὄντος εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος, ὡς ἀπολύτου ὄντος. Ἀποκορύφωμα τῶρα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, ὡς φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος, εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ τῶν Εἰδῶν ἢ Ἰδεῶν.

Εἶναι ὀλοφάνεση ἤδη ἡ ἱεραρχικὴ καὶ ἀναβαθμικὴ ἀνάβαση τοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ στὴ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος. Ἡ ἠθικὴ ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου ἐπιβάλλει τὴ Φιλοσοφία τῆς ἀληθινῆς Ἀρετῆς. Ἡ Φιλοσοφία τῆς Ἀρετῆς, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὑψώνει στὴ Φιλοσοφία τῆς Ἀλήθειας. Καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς Ἀλήθειας ἀνεβάζει στὸν Κόσμο τῆς Φιλοσοφίας τῶν Ἰδεῶν. Οἱ κόσμοι τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Ἀλήθειας πηγάζουν ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν Ἰδεῶν καὶ στερεώνονται μόνο ἀπάνω στὸν κόσμο τῶν Ἰδεῶν. Ὁ κόσμος τῶν Ἰδεῶν εἶναι τὸ βᾶθος τῶν κόσμων τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Ἀρετῆς. Πρώτη πηγὴ τοῦ φωτὸς τῶν κόσμων τοῦ Ἀληθινοῦ, τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Ὁραίου, εἶναι ὁ κόσμος τῶν Ἰδεῶν, ὁ κόσμος τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος, ὁ κόσμος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ φιλοσοφικὴ Σκέψη καὶ Ἀπορητικὴ θέτει ἐδῶ τῶρα τὸ ἐρώτημα: Ποῖο εἶναι τὸ ἀληθινὸ νόημα τῶν Ἰδεῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος; Στὰ μάτια τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος οἱ ἰδέες τῆς Φιλοσοφίας τοὺς δὲν εἶναι ὑποκειμενικὲς ἔννοιες, ἀπλὲς ἔννοιες τοῦ στοχαστικοῦ ὑποκειμένου τῆς Ἀνθρώπινης Γνώσης, λογικὲς ἔννοιες τοῦ Ἀνθρώπινου Λογικοῦ, ἀλλ' ἰδέες τοῦ ἀπολύτου, παγκοσμίου καὶ παναιωνίου Πνεύματος μὲ ἀπόλυτη ἀντικειμενικὴ ὑπαρξὴ καὶ ὄντολογικὴ πραγματικότητα μέσα στὸν ἀπόλυτο πραγματικὸ μεταφυσικὸ νοητὸν κόσμο τῶν καθαρῶν πνευματικῶν οὐσιῶν, ἰδέες — μεταφυσικὲς ὀντότητες καὶ πραγματικότητες. Γιὰ τὴν ὄντολογικὴ φύση τῶν Ἰδεῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος δὲν ὑπάρχει καὶ οὔτε μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καμμιά ἀπολύτως ἀμφιβολία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ κείμενα τῶν διαλόγων τοῦ αἰωνίου φιλοσόφου τῆς Ἑλληνικῆς Μεταφυσικῆς, τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, ὁ Κόσμος ἔχει στὰ χέρια του καὶ τὴ μαρτυρία τοῦ ἄλλου κολοσσοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, τοῦ Ἀριστοτέλη (Μεταφ. 987β. 9 — 34), ποὺ ἐμαθήτεψε κοντὰ στὸν Πλάτωνα 20 ὀλόκερα χρόνια.

Οἱ Ἰδέες τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, στὸ ἀληθινὸ νόημά τους, εἶναι καὶ λογικὲς καὶ ὄντολογικὲς καὶ γνωσιολογικὲς ἀρχές τοῦ ἀπολύτου ὄντος (ὄντως ὄντος), ἀπόλυτες, καθολικὲς καὶ ἀναγκαῖες, παγκόσμιες καὶ παναιωνίες ὄντολογικὲς πνευματικὲς ἀλήθειες. Καὶ ὡς ἀπόλυτες καὶ αἰώνιες ὀντότητες καὶ ὄντολογικὲς μεταφυσικὲς ἀλήθειες καὶ ἀρχές ὄλων τῶν ὄντων οἱ Ἰδέες εἶναι συνάμα καὶ ταυτόχρονα καὶ ἀπόλυτες πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες μὲ καθολικὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ ἰσχὺ γιὰ ὅλο τὸν Κόσμο

στη ζωή του μέσα στην Αιωνιότητα. Οί Ἰδέες τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος εἶναι τὰ αἰώνια ἰδεατὰ πρότυπα ἢ μιμήματα ἢ παραδείγματα τῆς ζωῆς ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητας μέσα στὸν αἰσθητὸ κόσμον ἀπάνω στὴ Γῆ («τὰ μὲν εἶδη ταῦτα ὡσπερ παραδείγματα εἰστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄλλα τούτοις εἰκέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα» (Παρμεν. 132 Δ).

Τὸ βασίλειο τῶν Ἰδεῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος εἶναι τὸ ἴδιο τὸ βασίλειο τοῦ ὑπεραισθητοῦ ἢ ὑπερβατικοῦ νοητοῦ κόσμου τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος, ὁ ἴδιος ὁ ὑπερβατικὸς κόσμος τῶν πνευματικῶν οὐσιῶν, τῶν ἀθανάτων ψυχῶν, τῆς ἐλευθερίας, τοῦ Θεοῦ. Τὰ «Εἶδη» ἢ οἱ «Ἰδέες» εἶναι «νοούμενα μόνον» (Τιμ. 51Δ), «ἀγένητα καὶ ἀνώλεθρα» (Τιμ. 52Α), ὑπεραισθητὰ ὄντα, πὺ μόνον νοοῦνται, ἀλλὰ δὲν δρῶνται («τὰς δ' αὖ ἰδέας νοεῖσθαι μὲν, δρᾶσθαι δ' οὐ» (Πολιτ. VI.507ΒΓ), «νοητὰ καὶ ἀσώματα εἶδη» (Σοφιστ. 246Β). Ὑπάρχουν σὲ ὑπερουράνιο τόπο χωριστὰ καὶ μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν αἰσθητῶν ὄντων ἢ φυσικῶν φαινομένων. Ὄντα «αὐτὰ καθ' αὐτὰ» (Συμπ. 211 Β). Τὰ ὄντα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου «μετέχουν» στὸν κόσμον τῶν Ἰδεῶν καὶ ἡ ζωή τους εἶναι «μέθεξις» μέσα στὸν κόσμον αὐτὸ τῶν Εἰδῶν ἢ Ἰδεῶν, (Συμπ. 211Β, Παρμεν. 132Δ). Κοινωνία μέσα στὸν ἴδιο κόσμον, «παρουσία» μέσα στὸ φυσικὸ αἰσθητὸ κόσμον τοῦ κόσμου αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος (Φαίδων 100Δ) («τὰ μὲν εἶδη ταῦτα ὡσπερ παραδείγματα εἰστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄλλα τούτοις εἰκέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα· καὶ ἡ μέθεξις αὕτη τοῖς ἄλλοις γίνεσθαι τῶν εἰδῶν οὐκ ἄλλη τις ἢ εἰκασθῆναι αὐτοῖς» (Παρμεν. 132).

Ὁ κόσμος τῶν Ἰδεῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος δὲν εἶναι ἀντικείμενο τῆς αἰσθητηριακῆς γνώσης ἢ Ἐμπειρίας τοῦ Ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον τῆς πνευματικῆς γνώσης τοῦ καθαροῦ Λόγου ἢ Νοῦ, τοῦ δημιουργικοῦ Πνεύματος. Ἡ ὑψιστὴ γνώση τοῦ Ἀνθρώπινου Λόγου («μέγιστον μάθημα») εἶναι ἡ νόηση (πνευματικὴ ἐνόραση) τῆς ῥήγισας ἴλου τοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν, τῆς Ἰδέας τοῦ Ἀγαθοῦ (Πολιτ. 505Α). Ἡ ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ εἶναι ἡ ὑπέροχη ὄντολογικὴ καὶ γνωσιολογικὴ ἀρχὴ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ Λόγου, τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Γνώσης («Τοῦτο τοίνυν τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γινωσκομένοις καὶ τῷ γινώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδίδόν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν φάσι εἶναι, αἰτίαν δ' ἐπιστήμης οὔσαν καὶ ἀληθείας ὡς γινωσκομένης μὲν διανοοῦ» Πολιτ. 508Ε). Τὸ Ἀγαθὸν εἶναι πέρα καὶ ἀπάνω («ἐπέκεινα») ἀπὸ τὸ ὄν, ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ αἰτία ὅχι μόνον τῆς γνώσης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπαρξης καὶ τῆς οὐσίας τοῦ ὄντος («καὶ τοῖς γινωσκομένοις τοίνυν μὴ μόνον τὸ γινώσκεσθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπ' ἐκείνου αὐτοῖς προσεῖναι, οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβεῖα καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος.» (Πολιτ. 509Β)

Ἡ ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὸ θεῖο Νοῦ, ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ δημιουργὸς ἀπὸ ἀγαθότητα τοῦ Σύμπαντος καὶ «διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος» (Φαίδρ. 246Ε, Τιμ. 28—30, Πολιτ. 597, Φίληβ. 22Γ)

Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη τὸ φιλοσοφικὸ Πνεῦμα νὰ σταθῆ ἕδω μιά στιγμὴ καὶ νὰ θεωρήσῃ σ' ὅλο τὸ βάθος τους τοὺς αἰώνιους κόσμους τοῦ ἀθάνα-

του φιλοσόφου τοῦ αἰωνίου Ἑλληνισμοῦ, πού ἡ θεωρία — θέα τους γεννάει τὸ πιὸ βαθὺ θρησκευτικὸ αἶσθημα στὴν Ἀνθρώπινη Ψυχὴ. Ἡ Φιλοσοφία βρίσκεται ἐδῶ μέσα στ' ἄδυτα τῶν ἀδύτων τῶν αἰώνιων μυστηρίων τῆς Δημιουργίας καὶ τοῦ Πνεύματος. Οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ, ὡς «ἐπέκεινα τῆς οὐσίας», ἀποκαλύπτουν μιὰν ἄλλη πλευρὰ τῆς φιλοσοφίας του, τὴν ἀξιολογικὴ πλευρὰ της. Ἡ ὑψηλὴ, ἡ «ὀρθή» Φιλοσοφία φωτίζει τὸ φιλοσοφικὸ πρόβλημα τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ζωῆς, τὸ πρόβλημα τοῦ ἀπολύτου ὄντος, ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς του. Στὸ βάθος της καὶ στὴν ἀληθινὴ οὐσία της ἡ ὀρθὴ Φιλοσοφία εἶναι θεολογία. Καὶ τὸ ὑπέροτατο πνευματικὸ ὄν, ὁ Θεός, εἶναι ἡ ἀπόλυτη Ἀλήθεια, ἡ ἀπόλυτη Ἀγαθότητα, ἡ ἀπόλυτη Ὁμορφιὰ («τὸ δὲ θεῖον καλόν, σοφόν, ἀγαθόν» Φαῖδρ. 246E). Καὶ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Θεοῦ, ὡς πηγῆς καὶ τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Ἀληθινοῦ («σοφοῦ») καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ. Δὲν εἶναι μόνο ὄντολογία, ἡ πιὸ ὑψηλὴ Ὀντολογία πού εἶδε ὡς σήμερα ὅλος ὁ Κόσμος, ἀλλὰ καὶ ἀξιολογία, ἡ πιὸ ὑψηλὴ Ἀξιολογία τῆς Ἱστορίας ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος. Τὸ αἰώνιο μυστήριον τῆς Φιλοσοφίας, ὡς θεωρίας τοῦ ἀπολύτου ὄντος καὶ τῆς ἀπόλυτης Ἀλήθειας, εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ἀπόλυτης ἐνότητας καὶ ταυτότητος τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τῆς Ἠθικῆς. Μεταφυσικὴ καὶ Ἠθικὴ, Ὀντολογία καὶ Ἀξιολογία, στὸ βάθος ταυτίζονται.

Στὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, ὡς Ὀντολογίας καὶ Ἀξιολογίας, μᾶς ὀδηγεῖ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους φιλοσόφους τῆς αἰωνίας Γαλλίας, ὁ φιλόσοφος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας, ὁ Louis Lavelle. Στὸ τελευταῖο μεγάλο δίτομο φιλοσοφικὸ ἔργο του, πού εἶδε τὸ φῶς ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του (1951) μὲ τὸν τίτλο «Πραγματεία τῶν Ἀξιῶν» ("Ἐκδ. P.U.F. 1951, τόμ. Α., σελ. 47 — 48) ὁ Lavelle γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἀλλ' ἡ διπλὴ ἀρνησιμὴ τῆς ἐξωτερικῆς ρίζας τῆς Ἀξίας καὶ τῆς καθαρὰ ἀτομικῆς καὶ ἀνθρώπινης πηγῆς της, πού ἄρχισε μὲ τὸ Σωκράτη, τελειώνει μὲ τὸν Πλάτωνα, πού εἶναι ὁ μέγιστος ἀπ' ὅλους τοὺς φιλοσόφους, γιὰτὶ ἐπέτυχεν νὰ ἐνώσῃ τοὺς δύο αὐτοὺς χαραχτήρες πού ἐθεωροῦσαν ὡς τότε τελείως ἀσυμβίβαστους, τὴν ἐσωτερικότητα καὶ τὴν καθολικότητα. Ἡ ἐνότης αὕτη ἀποτελεῖ τὸ βασίλειον τοῦ Πνεύματος, πού εἶναι ἀπάνω ἀπὸ τὴ Συνείδηση. Ἀλλ' ἡ Συνείδησις ἐνοικεῖ μέσα στὸ βασίλειον τοῦ Πνεύματος καὶ δὲν παύει ν' ἀναπτύσσεται μέσα σ' αὐτὸ καὶ νὰ πλουτίζεται ἀπ' αὐτό. Μέσα στὸ βασίλειον τοῦ Πνεύματος ἡ ἴδια ἡ Ἰδέα εἶναι ἡ ὑπέροτατη πραγματικότης. Ὄταν σκεφτώμαστε τὴν Ἰδέα, μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ τῆς δίνουμε τὴν ὑπαρξὴ της, εἶναι αὕτη πού δίνει σ' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους τὴν ὑπαρξὴ μας. Εἶναι γιὰ μᾶς ἕνα πρότυπον, ἕνα ἰδεῶδες. Δὲν κατορθώνουμε ποτὲ νὰ τὴν κατακτήσουμε τελείως καὶ συνεπῶς νὰ ταυτιστοῦμε μ' αὕτη. Δὲν κατορθώνουμε παρὰ μόνο νὰ συμμετέχουμε στὸν πλοῦτό της καὶ στὴ γονιμότητά της, ὡς ἐπίσης καὶ στὴν αἰωνιότητά της, πού μᾶς ὑψώνει ἀπάνω ἀπὸ τὸ Γίγνεσθαι καὶ ὅλα τὰ φθαρτὰ φαινόμενα: Χωρὶς καμμιά ἀπολύτως ἀμφιβολία εἶναι ὑπαρξὴ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ὑπέροτατη ἀξία, πού δίνει τὴν ἀξία τους σ' ὅλους τοὺς ἀγῶ-

νές μας για τὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν μας, ὡς καὶ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἀξία τῆς μέσα στὴν ἴδια τὴν ψυχὴ μας.»

Ὁ κόσμος τῶν Ἰδεῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος εἶναι ὁ κόσμος τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος, τοῦ Θεοῦ. Καὶ στὸν κόσμο αὐτὸ τοῦ ἀπολύτου καὶ αἰωνίου Πνεύματος, τοῦ Θεοῦ, μᾶς ἀνεβάζει μόνο ἡ Διαλεκτική. Ἡ Διαλεκτική, στὸ νόημα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀληθινὴ καὶ ὀρθὴ μέθοδος τῆς Μεταφυσικῆς, ὡς θήρας τοῦ ὄντος, τοῦ ἀπολύτου Λόγου. Καὶ ἡ Διαλεκτική, στὴν ὑπέροχη στιγμή της, εἶναι πνευματικὴ ἐνόραση τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Αἰωνίου, τοῦ Θεοῦ. Νόηση — ἐνόραση τοῦ ὑπερβατικοῦ κόσμου τῆς Μεταφυσικῆς. Καὶ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς Διαλεκτικῆς στὴ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος μᾶς δίνουν τὰ αἰώνια φιλοσοφήματά του. Στὸ Φαῖδρο (249Γ) ἡ Διαλεκτικὴ δοξάζεται ὡς ἡ γνώση τοῦ Λογισμοῦ, ποὺ ὡς πρότυπό του ἔχει τὸν κόσμο τῶν Ἰδεῶν. Ἡ γνώση αὐτὴ εἶναι «ἀνάμνησις ἐκείνων ἃ ποτ' εἶδεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ, συμπορευθεῖσα θεῶ καὶ ὑπεριδοῦσα ἃ νῦν εἶναι γραμμεν καὶ ἀνακύψασα εἰς τὸ ὄν ὄντως. Διὸ δὴ δικαίως μόνη πτεροῦται ἢ τοῦ φιλοσόφου διάνοια· πρὸς γὰρ ἐκείνοις ἀεὶ ἔστιν μνήμη κατὰ δύναμιν, πρὸς οἷσπερ θεὸς ὢν θεῖός ἐστιν» (Φαῖδρο. 249Γ).

Ὁ μόνος δρόμος, ποὺ ὀδηγεῖ στὸν κόσμο τοῦ βασιλείου τῶν Ἰδεῶν, εἶναι ὁ δρόμος τῆς Ἀλήθειας, ὡς ἀνάμνησης. Ἡ ἀπόλυτη καὶ αἰώνια Ἀλήθεια τοῦ ὄντος καὶ τοῦ Λόγου εἶναι ἀνάμνηση τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ τὶς πρωτητερινές ζωές μας ποὺ ἐζήσαμε κοντὰ στὸ Θεό. Ἡ ἀληθινὴ Γνώση, ἡ μεταφυσικὴ Γνώση — Ἀνάμνηση, γεννάει μέσα στὰ βιάθη τῆς ψυχῆς μας τὸν πρὸ φλογερὸ πόθο ν' ἀνέβη στὸν πρωταρχικὸν κόσμο της, τὸν κόσμο τοῦ Πνεύματος, τῶν Ἰδεῶν, τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἔζησε στὴν προὑπαρξή μας μέσα στὸν κόσμο αὐτό. Ἡ ἀνάβαση αὐτὴ γίνεται μόνο με τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ Συμποσίου τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, με τὴ δύναμη τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀπολύτου Ὁραίου, τοῦ αἰωνίου Πνευματικοῦ, τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν ὄραση τῶν ὠραίων σωμάτων ἡ ψυχὴ ἀνεβαίνει στὴν ὄραση τῶν ὠραίων ἔργων, ἀπὸ τὴν ὄραση τῶν ὠραίων ἔργων ὑψώνεται στὴν ὄραση τῶν ὠραίων μαθημάτων καὶ ἀπὸ τὴν ὄραση τῶν ὠραίων μαθημάτων ὑπερβαίνει στὴν ὄραση τοῦ ἀπολύτου Ὁραίου, τοῦ Ὁραίου αὐτοῦ καθ'αυτοῦ, τῆς ἰδέας τοῦ ἀπολύτου Ὁραίου. Ἀπὸ τὴ φυσικὴ Ὁμορφιὰ στὴν ἠθικὴ Ὁμορφιὰ, ἀπὸ τὴν ἠθικὴ Ὁμορφιὰ στὴν πνευματικὴ Ὁμορφιὰ καὶ τέλος στὴν ἀπόλυτη Ὁμορφιὰ, τὴν Ὁμορφιὰ τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος, τῶν Ἰδεῶν, τοῦ Θεοῦ («αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινές, καθαρὸν, ἄμικτον, ἀλλὰ μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν τε ἀνθρωπίνων καὶ χρωμάτων καὶ ἄλλης πολλῆς φλυαρίας θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλόν, δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν» (Συμπ. 211).

Οὐσία καὶ δύναμη τῆς Διαλεκτικῆς ἢ πνευματικὴ Ἐνόραση, ἡ μεταφυσικὴ Ἐνόραση, τοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν, με τὴ φωτιὰ καὶ τὴ φλόγα τοῦ Θεοῦ Ἐρως. Τοῦ ἔρωτος τοῦ Πνεύματος, τῆς Ἀθανασίας, τῆς Αἰωνιότητος, τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἐρως τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ ψυχὴ τῆς Φιλοσοφίας. Ὁ φιλόσοφος «θεὸς ὢν θεῖός ἐστιν» (Φαῖδρο. 249Γ). Ἡ Φιλοσοφία, στὰ μάτια τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, εἶναι ὁ ἔρως τῆς Σοφίας, τῆς ἀπό-

λυτης κι' αἰώνιας Ἀλήθειας. Ὁ Ἔρως τοῦ Πνεύματος, ὡς οὐσίας ὄλου τοῦ Κόσμου, ὁ ἔρως τοῦ Θεοῦ, ὡς πρώτης ἀρχῆς καὶ πηγῆς καὶ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ Σύμπαντος.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, στὸ βάθος καὶ στὶς αἰώνιες κορυφές της, εἶναι ἐνιστική. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ ὄντως ὄντος, τοῦ Πνεύματος. — Ἡ Ὑψη, στὸ ἀληθινὸ νόημά της, δὲν ἔχει ὄντολογικὴ ὑπαρξὴ καὶ πραγματικότητα, εἶναι μὴ ὄν. — Κορυφὴ ὄλων τῶν κορυφῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, ὁ ἔρως τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Ἐνός, τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπόλυτη ἐνότητα τοῦ Σύμπαντος, τοῦ Μακροκόσμου καὶ τοῦ Μικροκόσμου, ἡ ἐνότητα τοῦ Κόσμου, τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ. Ὁλος ὁ Κόσμος εἶναι ἓνας ἔμψυχος καὶ αἰεζῶος ὄργανισμός, «ζῶον ἔμψυχον ἔνουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν» (Τιμ. 30B). Καὶ ἡ ἐνότητα αὐτὴ εἶναι ἐνότητα τοῦ Πνεύματος καὶ μόνο τοῦ Πνεύματος. Στὸ βάθος καὶ στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα ὑπάρχει μόνο ὁ ὑπεραισθητὸς νοητὸς κόσμος τοῦ Πνεύματος. Ὁ αἰσθητὸς φυσικὸς κόσμος τῶν φυσικῶν φαινομένων εἶναι μόνο φαινόμενο, ἴσκιος, εἰκόνα τοῦ νοητοῦ κόσμου τοῦ Πνεύματος (Τιμ. 92Γ)

Ὁ κλασσικὸς φιλόσοφος τοῦ αἰωνίου Ἑλληνισμοῦ, ὁ ἴδιος ὁ αἰώνιος Ἑλληνικὸς Κόσμος ποὺ φιλοσοφεῖ, ὁ Σωκράτης — Πλάτων, εἶναι στὴν οὐσία του προσωπικότητα πνευματικὴ, ἐπιστημονικὴ, φιλοσοφικὴ καὶ μεταφυσικὴ, καὶ στὸ βάθος προσωπικότητα θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ κι' αἰσθητικὴ ἢ καλλιτεχνικὴ. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ αἰωνίου Ἑλληνικοῦ φιλοσόφου, τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος, εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς Αἰωνίας Ἑλλάδας, ἡ Φιλοσοφία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς, τῆς οὐσίας καὶ τῆς μοίρας τοῦ αἰωνίου πνευματικοῦ — ἠθικοῦ — θείου Ἑλληνικοῦ ὄντος. Ἡ Φιλοσοφία τῶν αἰώνιων ἀρχῶν τῆς ἀπόλυτης Ἀλήθειας, τῆς ἀπόλυτης Ὁμορφιάς, τῆς ἀπόλυτης Ἀρετῆς. Ἀπόλυτη ἀλήθεια, ἡ ἀλήθεια ὄλων τῶν ἀληθειῶν, ἡ ἀλήθεια τῆς Ἀρετῆς, ὡς κοσμικῆς ἐνσάρκωσης τοῦ ἀπολύτου Ἀληθινοῦ, τοῦ ἀπολύτου Ὁραίου καὶ τοῦ ἀπολύτου Ἀγαθοῦ. Ὑπέριστατος λόγος της: «Ὁλο τὸ χρυσάφι ὄλου τοῦ Κόσμου, ὄλο τὸ χρυσάφι, ποὺ εἶναι ἀπάνω στὴ Γῆ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ Γῆ, δὲ βαραίνει τόσο ὅσο βαραίνει ἡ Ἀρετὴ.» Ἡ Ἀρετὴ εἶναι ἡ βασίλισσα ὄλου τοῦ Κόσμου, ὁ ἥλιος ὄλων τῶν ἡλιῶν τοῦ Σύμπαντος, μ' ἓνα λόγο ὁ Θεός. Ἡ Ἀρετὴ τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι ὁμοίωση τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό, θέωση τοῦ Ἀνθρώπου, θεογένεια κι' ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν Κόσμο. Μὲ τὴν Ἀρετὴν ὁ Ἀνθρώπος νικάει τὴν Ἀβυσσο, τὸ Χρόνο, τὸ Ζόφο, τὸ Θάνατο, τὸν Ἄδη, τὸ Μηδέν.

Ἡ Φιλοσοφία εἶναι ἡ ὑψηλότερη καὶ ὠραιότερη δημιουργία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου. Καὶ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη — Πλάτωνος εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ αἰωνίου Ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ Ἀνθρώπου. Ἡ Φιλοσοφία τῆς ἀπόλυτης πνευματοποίησης τοῦ Σύμπαντος. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου Λόγου. Ὁ Λόγος κατακτᾷ ἐδῶ τὸ Ἀπόλυτο καὶ τὴν Αἰωνιότητα. Εἶναι ἀπόλυτη αὐτοσυνείδηση. Αὐτοσυνείδηση τῆς ἀπόλυτης ταυτότητας τοῦ ὄντος καὶ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἀπολύτου ὄντος. Στὰ ὕψη αὐτὰ ὁ Λόγος εἶναι

ὠκεανὸς φωτὸς καὶ κατακλύζει τὸ Σύμπαν μὲ ἀπειρο κι' αἰώνιο φῶς, λυτρωτικὸ κι' εὐδαιμονιστικὸ φῶς.

12. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ. Ὁ μεγάλος Γάλλος φιλόσοφος καὶ ἱστορικός τῆς Φιλοσοφίας Ém. Boutroux, στὸ σοφώτατο ἔργο του «Μελέτες Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας» δίνει τὸ κλασσικὸ πνευματικὸ πορτραῖτο τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ στὴν εἰδικὴ αὐτὴ μελέτη του τονίζει, πὼς ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικώτερος φιλόσοφος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τῆς Αἰωνίας Ἑλλάδας: «Τὸ δημιουργικὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδας, γράφει ἐκεῖ ὁ Boutroux, στὸν Ἀριστοτέλη βοήθη τὴν παγκόσμια καὶ τελεία ἔκφρασή του. Στὴ στιγμὴ αὐτὴ (τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστ.) τὸ πνεῦμα τῆς ἴδιας τῆς Ἑλλάδας ἔχει φτάσει στὸ ἀπόγειο τοῦ πνευματικοῦ μεγαλείου του.» Καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Κάντ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ φλογεροὺς θαυμαστὰς τοῦ Σταγειρίτη φιλοσόφου. Θωρῶντας τὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη ἀναφωνεῖ μὲ ἀπειρο θαυμασμό: «Ἐδῶ εἶναι δουλειά.» Καὶ ὁ Goethe, ὅπως εἶδαμε πρὸ πάνω (σελ. 348), τὴ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη θεωρεῖ ὡς ἓν ἀπὸ τοὺς τρεῖς μεγάλους παράγοντες τῆς πνευματικῆς Ἱστορίας ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητας. Καὶ ὅλη ἡ Ἱστορία τῆς Παγκόσμιας Φιλοσοφίας ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀπόλυτη αὐτὴ ἀλήθεια.

Ἡ θέση τοῦ Ἀριστοτέλη στὴν πνευματικὴ Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου εἶναι πλάι στὸν Πλάτωνα. Τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι τὰ δύο μεγάλα πνευματικὰ ποτάμια, ποὺ κατακλύζουν, ἀρδεύουν καὶ γονιμοποιοῦν, μὲ τὰ πρὸ θαυμαστὰ ἀποτελέσματα, 25 ἤδη αἰῶνες τῆ Γῆ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητας. Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι οἱ δύο πνευματικοὶ ἥλιοι, ποὺ φωτίζουν τὴ ζωὴ ὅλου τοῦ Κόσμου ἀπάνω στὸν Ἀπειρο Χῶρο καὶ μέσα στὸν Ἀπειρο Χρόνο.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη στὸ βάθος καὶ στὸν ἀληθινὸ χαρακτηρισμὸ της εἶναι φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σταθμοὺς τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος.

Τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ φιλοσόφου τῶν Σταγειρίων εἶναι τὸ τέλος τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῶν μεγάλων ἀνθρωπολογικῶν μεταφυσικῶν συστημάτων τῆς Ἀρχαίας Ἀττικῆς Φιλοσοφίας, ποὺ ἄρχισε μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη. Ἡ κεντρικὴ ἀρχὴ τῶν συστημάτων αὐτῶν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ Πνεύματος, μ' ἓνα λόγο τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ Ἀνθρώπου. Καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἡ Φιλοσοφία τῆς ἀρχῆς αὐτῆς βρίσκει στὸν Ἀριστοτέλη, τὸ μεγαλύτερο ἐπιστημονικὸ συστηματικὸ καὶ σφαιρικὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα καὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ ὅλου τοῦ Κόσμου, τὴν τελειότατη συστηματικὴ ἔκθεσή της.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν καὶ ἰδεώδης συστηματικὸς θεωρητικὸς φιλόσοφος τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας. Οἱ Νεώτεροι Εὐρωπαῖοι μελετητὲς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας ἀντιτάσσουν στὴ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη τὴ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ πρέπει σχετικὰ

εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ τονιστῆ ἔδῳ εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια, πὼς καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης στὸ βάθος ἔχουν ἓνα πνεῦμα καὶ μιὰ ψυχὴ καὶ ἀντλοῦν καὶ οἱ δύο ἀπὸ μιὰ καὶ τὴν ἴδια πηγὴ, τὴν πηγὴ τῆς οὐσίας τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προσωπικότητος τοῦ ὑπερχρονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ διαφορῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι περισσότερο μεθοδολογικῆς παρὰ οὐσιαστικῆς. Στὸ βάθος καὶ οἱ δύο φιλόσοφοι συναντιῶνται καὶ τὸ ὑπέρτατο φιλοσοφικὸ ἰδανικὸ τους εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό, τὸ ἰδανικὸ ὅλων τῶν ἰδανικῶν τοῦ αἰωνίου Ἑλληνικοῦ Ἀνθρώπου, τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀπόλυτης καὶ αἰώνιας Ἀλήθειας καὶ τῆς ἀπόλυτης καὶ αἰώνιας Ἀρετῆς. Καὶ ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη θεμελιώνουν τὴν αἰώνια Φιλοσοφία τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ ἀπολύτου μεταφυσικοῦ Σπριριτουαλισμοῦ ἢ ἀπολύτου ἀντικειμενικοῦ Ἰδεαλισμοῦ, τῆς κοσμοθεωρίας τῆς λατρείας τοῦ Πνεύματος, ὡς μοναδικῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς ζωῆς τοῦ Σύμπαντος, καὶ τῆς ἀποθέωσης τοῦ Ἀνθρώπου. Τὸ ὑψηλὸ δημιουργικὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα μπροστὰ στοὺς Παρθενῶνες τῶν φιλοσοφικῶν δημιουργιῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη στέκει μὲ ἀπειρο θαυμασμὸ καὶ σεβασμὸ καὶ πραγματικὴ πνευματικὴ καὶ θρησκευτικὴ εὐλάβεια καὶ ἔκσταση καὶ δὲν ξέρει τί νὰ πρωτοθαυμάσῃ ἀπὸ τὰ αἰώνια αὐτὰ μεγαλοεργήματα καὶ θαυματουργήματα τοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ τοῦ ἀθάνατου Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος. Τὸ ὕψος τῆς φιλοσοφικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Πλάτωνος, ποὺ μὲ τὴ θεία μανία τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν ἀστραφτερῆ ἐνόραση τοῦ πνεύματός του βυθίζεται μέσα στὰ αἰώνια βάθη καὶ σκοτάδια τοῦ ἀπολύτου καὶ αἰωνίου ὄντος "Ὄντος ἢ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος καὶ τὴν καθολικότητα τοῦ πνεύματος τοῦ Ἀριστοτέλη, ποὺ μὲ τὴν πρωτοφανέρωτη στὴν Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας δημιουργικὴ συνθετικὴ δύναμη τοῦ ρεαλιστικώτατου, ἐπιστημονικώτατου, συστηματικώτατου, ἀλλὰ καὶ ἰδεαλιστικώτατου φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ του ἀγκαλιάζει τὸ Σύμπαν τῆς Ἀνθρώπινης Γνώσης καὶ Ἐπιστήμης, καὶ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς Δημιουργίας, καὶ τῆς Φύσης καὶ τῆς Ἱστορίας. Καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, στὴν ἀληθινὴ οὐσία τῶν φιλοσοφικῶν δημιουργιῶν τους, εἶναι μεταφυσικοί, τὰ δύο μεγαλύτερα μεταφυσικὰ πνεύματα τῆς πνευματικῆς Ἱστορίας ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἡ βαθειὰ πνευματικὴ θεώρηση τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλη ἀποκαλύπτει τὴν ἀπόλυτη ταυτότητά της στὸ βάθος μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος.

Στὴ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη ἀποκορυφώνεται, μεθοδικώτατα καὶ συστηματικώτατα, ἡ Φιλοσοφία τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ Πνεύματος, ποὺ ἀρχισε μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Ἀναξαγόρα καὶ κυρίως μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη καὶ συνεχίστηκε μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος. Μὲ τὸ φῶς τῆς πικρῆς πλατειᾶς, πικρῆς διεισδυτικῆς καὶ πικρῆς φωτεινῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου φωτίζονται ἔδῳ βαθύτατα καὶ ὅπως πρέπει ὅλα τὰ ὑψηλὰ καὶ αἰώνια προβλήματα τῆς Μεταφυσικῆς. Ἡ Μεταφυσικὴ, ἢ «πρώτη φιλοσοφία», μὲ τὸν ἴδιον τὸν ὄρο τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι ἡ «θεωρητικὴ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν» τοῦ Ὄντος (Μεταφ, 982β.9). Καὶ ὡς θεωρητικὴ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν καὶ τῆς πρώτης καὶ ὑπέρτατης ἀρχῆς ὅλου τοῦ Κόσμου, τοῦ

ὑπέρτατου ὄντος, τοῦ Θεοῦ, ἡ «πρώτη φιλοσοφία» στὴν οὐσία της εἶναι «θεολογική» (Μεταφ. 1064β.2) καὶ ὡς «θεολογική» εἶναι ἡ «πρώτη καὶ κυριωτάτη» (1064β.1) καὶ ἡ «θειοτάτη καὶ τιμιωτάτη» ὄλων τῶν Ἐπιστημῶν (Μεταφ. 983α.5).

Ἡ Μεταφυσική, ἡ «πρώτη φιλοσοφία», στὸ νόημα τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι καθαρὴ θεωρητικὴ ὄντολογία, γενικὴ πνευματικὴ θεωρία τοῦ ὄντος. Ὑπέρτατος σκοπὸς της ἡ καθαρὴ θεωρητικὴ μελέτη τοῦ προβλήματος τοῦ ἀπολύτου ὄντος, τοῦ ὄντος ὡς ὄντως ὄντος, τῆς ἀπόλυτης ὄντολογικῆς Πραγματικότητος («σκεπτέον δὲ τοῦ ὄντος αὐτοῦ τὰ αἷτια καὶ τὰς ἀρχὰς ἢ ὄν» Μεταφ. 1028α.2).

Οἱ πρώτες ἀρχὲς τοῦ «ὄντως ὄντος», κατὰ τὴν Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι τέσσαρες: 1) Ἡ Μορφή ἢ τὸ «Εἶδος», 2) Τὸ «ὑποκείμενον», τὸ «ἐξ οὗ», ἢ Ὑλὴ, 3) Τὸ «ὄθεν ἢ ἀρχὴ τῆς κινήσεως», τὸ ποιητικὸ αἷτιο, καὶ 4) Τὸ «οὗ ἕνεκα», τὸ τελικὸ αἷτιο, ὁ σκοπός. Οἱ τέσσαρες αὐτὲς ἀρχὲς ἀνάγονται σὲ δύο. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς ἀρχὲς εἶναι ἡ Ὑλὴ καὶ τὸ Εἶδος.

Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ διευκρινιστῇ ἐδῶ, πῶς ὁ Ἀριστοτέλης δὲν εἶναι δυϊστής, στὸ νόημα τοῦ Δυϊσμοῦ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἐνιστής. Τὸν Παρθενώνα τῆς φιλοσοφίας του ὁ Ἀριστοτέλης θεμελιώνει ἀπάνω στὴν Πανελληνία σχεδὸν ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητος τοῦ ὄντος. Ὁ Ἀριστοτέλης δὲ βλέπει δύο ἀντίθετους κόσμους, ὅπως ὁ Πλάτων, τὸν αἰσθητὸ φυσικὸ ἢ ὑλικὸ κόσμον καὶ τὸ νοητὸ πνευματικὸ ἢ μεταφυσικὸν κόσμον, ἀλλ' ἓνα κόσμον μὲ δύο πρῶτα στοιχεῖα, δύο δυνάμεις, τὴν Μορφήν καὶ τὴν Ὑλὴν. Ἡ Μορφή ἢ τὸ Εἶδος, στὸ νόημα τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι τὸ καθαρὰ πνευματικὸν στοιχεῖο, ἡ ἴδια ἢ Ἰδέα, στὸ νόημα τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ἡ Ἰδέα, στὸ νόημα τοῦ Ἀριστοτέλη, δὲν εἶναι «χωριστὴ» ἀπὸ τὸν Κόσμον, τὸν ἓνα ἀπόλυτα πραγματικὸν Κόσμον, πέρα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν Κόσμον, δηλαδὴ ὑπερβατικὴ (transcendent) ὅπως στὸν Πλάτωνα, ἀλλ' ἐνυπαρκτικὴ ἢ ἐνδοκοσμικὴ (immanent). Ἡ Ἰδέα, τὸ Εἶδος, εἶναι ἡ δύναμις τῆς κίνησης καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ὄντος, καὶ τὸ «ὄθεν ἢ ἀρχὴ τῆς κινήσεως» καὶ τὸ «οὗ ἕνεκα». Καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ τελικὸν αἷτιο τοῦ ὄντος.

Ἡ Μεταφυσική, ἡ «πρώτη φιλοσοφία» τοῦ Ἀριστοτέλη, διακρίνει δύο στοιχεῖα τοῦ ὄντος, τὴν «Δύναμιν» καὶ τὴν «Ἐνέργειαν», τὸ «δυνάμει ὄν» καὶ τὸ «ἐνεργείᾳ ὄν».

Ἡ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι δυναμικὴ καὶ σπιριτουαλιστικὴ καὶ ὄχι μηχανιστικὴ καὶ στατικὴ καὶ ὑλιστικὴ. Τὸ ἀπόλυτον ὄν, τὸ ὄντως ὄν, στὴν καθαρὴ καὶ τελεία μορφήν του, εἶναι «ἐνεργείᾳ ὄν» ἢ «Ἐντελέχεια» («ἐντελῶς ἔχειν»), ὄντολογικὴ Τελειότητα, Μορφή, Πνεῦμα. Τὸ «ἐνεργείᾳ ὄν» εἶναι τὸ ἀπόλυτον πραγματικὸν ὄν. Τὸ «ἐνεργείᾳ ὄν» εἶναι ὁ πραγματικὸς κόσμος τοῦ «δυνάμει ὄντος», τὸ πραγματωμένο καὶ τελειοποιημένο ὄντως ὄν. Ἡ Μορφή, τὸ «Εἶδος», δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα, εἶναι τὸ πραγματικὸν ποιητικὸν αἷτιο τοῦ «ἐνεργείᾳ ὄντος», τοῦ πραγματικοῦ ἢ πραγματοποιημένου ὄντος.

Στὸ Ἀριστοτελικὸ νόημα τοῦ ὄντος ἢ ὄντολογία τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι ἡ πρώτη στήν πνευματικὴ Ἱστορία τοῦ Κόσμου συστηματικὴ ἀνάπτυξη τῆς θεωρίας τῆς ἱεραρχικῆς ἐξέλιξης τοῦ Κόσμου. Τὸ ὄντως ὄν εἶναι κίνηση, ἐξέλιξη, ζωή. Ἡ Ζωή, στὰ μάτια τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι ἄπειρη ἱεραρχικὴ ἐξέλιξη μέσα στὸν Ἄπειρο Χρόνο. Ἐξέλιξη μὲ ἄπειρες φάσεις ἢ μορφές, τὶς ἄπειρες φάσεις ἢ μορφές, ποὺ πῆρε καὶ παίρνει τὸ ὄντως ὄν στήν ἄπειρη μέσα στὸ Χρόνο κίνηση καὶ ἐξέλιξή του. Κάθε στιγμή τοῦ ὄντος εἶναι καὶ μιὰ μορφή τοῦ ὄντος. Καὶ κάθε στιγμή καὶ μορφή τοῦ ὄντος εἶναι κίνηση καὶ μετάβαση ἀπὸ τὸ κατώτερο στὸ ἄνωτερο καὶ τελειότερο ὄν, ἀπὸ τὸ «δυνάμει ὄν» στὸ «ἐνεργεῖα ὄν». Ἐξωτερικὰ καὶ φαινομενικὰ τὸ «ἐξ οὗ» τὸ ὄν, ἢ Ὑλὴ (ἢ ἐννοιά της στὴ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι σχετικὴ καὶ ὄχι ἀπόλυτη) στήν ἀπόλυτη πραγματικότητα δὲν εἶναι «ὄν», ἀλλὰ «μὴ ὄν», ὅπως καὶ στὸν Πλάτωνα (βλ. σελ. 249). Φαίνεται ὡς τὸ πραγματικὸ ποιητικὸ αἶτιο τῆς κίνησης καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ὄντος, τῆς ὑπέρβασής του στὸ ἄνωτερο ὄν, τὸ «ἐνεργεῖα» καὶ ἐντελῶς ἔχειν» ὄν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ μόνο ἀπλή φαινομενικότητα καὶ ὄχι ἡ πραγματικότητα, ἢ ἀπόλυτη ἀλήθεια. Τὸ ἀπόλυτα πραγματικὸ ὄν εἶναι τὸ «ἐνεργεῖα ὄν». Καὶ τὸ «ἐνεργεῖα ὄν» εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ «οὗ ἕνεκα», τοῦ τελικοῦ αἰτίου τῆς ἐνεργείας τοῦ «ἐνεργεῖα ὄντος». Σὲ μιὰ ὁρισμένη στιγμή τοῦ Χρόνου, στὴ στατικὴ καὶ ὄχι δυναμικὴ θεωρία τοῦ ὄντος, τὸ «δυνάμει ὄν» φαίνεται ὡς τὸ ποιητικὸ αἶτιο τοῦ «ἐνεργεῖα ὄντος». Ἀλλὰ στήν ἀπόλυτη πραγματικότητα τὸ «δυνάμει ὄν» στήν ἴδια στιγμή εἶναι καὶ τὸ «ἐνεργεῖα ὄν», ποὺ ἐδημιουργήθηκε μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Εἴδους, τῆς Μορφῆς, τοῦ Πνεύματος, τῆς Ἰδέας, ἀπάνω στὸ προηγούμενο «ἐνεργεῖα ὄν» (αἰεὶ γὰρ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, γίγνεται τὸ ἐνεργεῖα ὄν ὑπὸ ἐνεργείας ὄντος, οἷον ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου μουσικὸς ὑπὸ μουσικοῦ, αἰεὶ κινουῦντος τινὸς πρώτου» (Μεταφ. Θ.8.1049β 24 — 27)).

Ἡ Ζωή (ὄλου τοῦ Κόσμου) εἶναι ἄπειρη σειρά αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων, φαινομενικὰ «δυνάμει ὄντων» καὶ «ἐνεργεῖα ὄντων», στήν πραγματικότητα ὅμως ὄλων μόνο «ἐνεργεῖα ὄντων», ὡς ἀποτελεσμάτων τῆς ἐνεργείας τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου (τοῦ Εἴδους) τοῦ ἐνεργεῖα ὄντος ἀπάνω στὸ «δυνάμει ὄν».

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη, στὸ βάθος της καὶ στὸ ἀληθινὸ νόημα της, εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς Ζωῆς, στήν καθαρὴ πνευματικὴ ὄντολογικὴ θεώρησή της μέσα στὸν Ἄπειρο Χρόνο καὶ ὄχι μέσα στὸν Ἄπειρο Χῶρο, μέσα στήν Αἰωνιότητα, μὲ ἄλλους λόγους μέσα στήν Ἱστορία καὶ μέσα στὸ Πνεῦμα καὶ ὄχι μέσα στήν πραγματικὰ ἀπόλυτα ἀνύπαρχτη Ὑλὴ. Στὴ φιλοσοφικὴ θεώρηση τῆς ἄπειρης μέσα στὸ Χρόνο αὐτῆς γραμμῆς τῶν διαδοχικῶν αἰτίων εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ σταθοῦμε («ἀνάγκη στῆναι» μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τοῦ Ἀριστοτέλη) σὲ μιὰ πρώτη ἀκίνητη αἰτία, τὴν πραγματικὴ ἀρχὴ καὶ αἰτία ὅλης τῆς ἄπειρης σειράς τῶν διαδοχικῶν αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων τῆς κίνησης τῶν «δυνάμει ὄντων» καὶ τῶν «ἐνεργεῖα ὄντων», ποὺ στήν ἀπόλυτη πραγματικότητα ὅλα εἶναι «ἐνεργεῖα ὄντα», καθαρὰ πνευματικὰ ὄντα καὶ μόνο πνευματικὰ ὄντα. Ἡ πρώτη αὐτῆ ἀρχὴ καὶ

αίτια είναι ὁ παράγοντας τοῦ Εἶδους, τῆς Ἰδέας, τῆς Ἐνεργείας, τῆς Ἐντελεχείας, τῆς Μορφῆς, ὁ πνευματικὸς παράγοντας, τὸ ἄπειρο καὶ αἰώνιο Πνεῦμα, δηλαδή ὁ Θεός. Ὁ Θεός, στὸ νόημα τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι «τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον», ποῦ κινεῖ τὸ Σύμπαν μὲ τὸν ἔρωτα τοῦ θείου κάλλους του «κινεῖ δὲ ὡς ἐρώμενον, κινουμένῳ δὲ τ' ἄλλα κινεῖ» (Μεταφ. 1072α 23 — 27, 1073α 27, 1072β2). Ὁλος ὁ Κόσμος, τὸ Σύμπαν μέσα στὴν Αἰωνιότητά του, κινεῖται μὲ τὸν ἔρωτα τοῦ ἄπειρου κάλλους τοῦ Θεοῦ, γιατί ἐρωτεύεται τὸ Θεό, ὡς αἰώνια πηγὴ ἄπειρου Κάλους, καὶ εἶναι ἐρωτευμένος μὲ τὸ ἄπειρο Κάλλος, τὴν ἄπειρη Ὁμορφιὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, στὸ νόημα τοῦ Ἀριστοτέλη, ταυτίζεται ἀπόλυτα μὲ τὸ ἄπειρο ὄντως Ὄν, τὸ ἀπόλυτο Ὄν. Τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα καὶ τὸ ἀπόλυτο Ὄν εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ («ἐαυτὸν δὲ νοεῖ ὁ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ. νοητὸς γὰρ γίγνεται διγγάνων καὶ νοῶν, ὥστε ταῦτὸν νοῦς καὶ νοητόν. τὸ γὰρ δεκτικὸν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας νοῦς. ἐνεργεῖ δὲ ἔχων. ὥστ' ἐκεῖνο μᾶλλον τούτου ὁ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν, καὶ ἡ θεωρία τὸ ἥδιστον καὶ ἀριστον» (Μεταφ. 1072β 20 — 24).

Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη, στὴν ὑπέριστα στιγμή της, εἶναι θεολογία, καθαρὴ θεωρία τοῦ προβλήματος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος. Καὶ ἡ θεολογία τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἀπόλυτης ταυτότητας τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Ὄντος, μὲ ἄλλους λόγους ἢ θεωρία τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος, ὡς τοῦ ἀπολύτου Ὄντος. Καὶ ἡ οὐσία τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος — ἀπολύτου Ὄντος, τοῦ Θεοῦ, εἶναι αἰδῖος ἐνέργεια, αἰδῖος θεωρία, ἢ αἰδῖος Ζωή, ἢ αἰδῖος Εὐδαιμονία, ἢ Αἰωνιότητα, ἢ Ἀθανασία (Μεταφ. 1072β, 26 — 30).

Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη, στὴν ἀληθινὴ οὐσία της, εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου ἐκμηδενισμοῦ τῆς Ὑλῆς ὡς καὶ τῆς ἀποθίεωσης τοῦ Πνεύματος. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου Πανπνευματισμοῦ ἢ Πανιδεαλισμοῦ («τὸ δὲ τί ἦν εἶναι οὐκ ἔχει ὕλην τὸ πρῶτον· ἐντελέχεια γὰρ. Ἐν ἄρα καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον ὄν· καὶ τὸ κινούμενον ἄρα αἰεὶ καὶ συνεχῶς ἐν μόνον· εἰς ἄρα οὐρανὸς μόνος, παραδέδοται δὲ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ παμπαλαίων ἐν μύθου σχήματι καταλειμμένα τοῖς ὕστερον ὅτι θεοὶ τ' εἰσὶν οὗτοι καὶ περιέχει τὸ θεῖον τὴν ὅλην φύσιν». (Μεταφ. 1074α.35, 1074β. 2 — 3).

Ἡ οὐσία συνεπῶς τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Ἀριστοτέλη, μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους του, εἶναι ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ «αἰεὶ καὶ συνεχῶς ἐνὸς μόνου, τοῦ ἐνὸς μόνου οὐρανοῦ» (Κόσμος Σ.Μ.), ἢ μεταφυσικὴ τοῦ παναιωνίου καὶ ὑπεραιωνίου Ἑλληνισμοῦ, τῆς «ἐν μύθου σχήματι» παράδοσης τῶν παμπαλαίων Ἑλλήνων ὄντολόγων, κοσμολόγων, θεολόγων, μ' ἓνα λόγο μεταφυσικῶν τῆς αἰώνιας θρησκείας ὅλων τῶν θρησκειῶν, τῆς θρησκείας τῆς λατρείας τοῦ ἀπολύτου πνεύματος, τοῦ Θεοῦ, πρώτης ἀρχῆς καὶ πηγῆς τοῦ θείου Σύμπαντος («δοκεῖ μὲν γὰρ εἶναι (Σ.Μ. τὸν νοῦν) τῶν φαινομένων θεϊότατον» Μεταφ. 1074β 15). Μὲ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Ἀριστοτέλη ὁ Θεϊσμός του εἶναι Πανθεϊσμός, σπιριτουαλιστικὸς καὶ ἰδεαλιστικὸς Πανθεϊσμός, ὅπως καὶ ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Μια θαυμασιώτατη συνοπτική έκθεση και γενική εικόνα τῆς μεταφυσικῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Ἀριστοτέλη, στὸ ἀληθινὸ νόημά της, δίνει ὁ μέγας Γάλλος σπειριτουαλιστῆς φιλόσοφος Ravaisson, στὸ βραβευμένο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας διτομο ἔργο του «Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη» (σελ. 16,17,21) μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους: «Ἡ ἀπλὴ καὶ καθαρὴ ἐνέργεια, ποὺ ἀπ' αὐτὴ ἐξαρτιέται καὶ σ' αὐτὴ ἀνεβαίνει ὅλη ἡ Φύση, εἶναι ἡ ἐνέργεια τῆς στοχαστικῆς καὶ αὐτοσυγκεντρωμένης στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της Σκέψης. Καὶ πράγματι ὅλη ἡ Φύση ποθεῖ τὴ Σκέψη καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴ Σκέψη, ὡς τὸ τέλος καὶ τὸ ἀγαθὸ, καὶ συνεπῶς στὴν ὑπέρτατη ἀρχή. Μὲ τὸν ἔρωτα, ποὺ ἐμπνέει ὁ θεῖος νοῦς, δημιουργεῖ πρῶτα — πρῶτα στὸν οὐρανὸ τὴν ταχύτατη ἐκείνη κίνηση, ποὺ ἀπ' αὐτὴν γεννιέται ἡ θεομότητα, ἡ δεύτερη αἰτία ὅλης τῆς Ζωῆς. Σ' ὅλους τοὺς διαδοχικοὺς βαθμοὺς τῆς Ζωῆς, στὴν ἀδιάκοπη πρόοδο τῆς ἐνεργητικότητος, ἀπὸ τὴν ἀπλὴ μίξι μέρη μέσα στὸν κόσμον τῶν φυτῶν, ἀπὸ τὰ φυτὰ στὴν Αἰσταντικότητα, ἀπὸ τὴν Αἰσταντικότητα στὸ Λόγον, ἡ Φύση δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ ὑψώνεται ἀπὸ τὴν ἀμορφη ὕλη στὴν τελεία μορφή τῆς Σκέψης. Σὲ κάθε βῆμά της ποὺ ἐκτελεῖ, σὲ κάθε βαθμὸς της ποὺ ἀνεβαίνει, ἡ Φύση ἐρμηνεύεται καλύτερα, αὐτοσυνειδητοποιεῖται καὶ ἐνεργεῖ γιὰ νὰ κατανοῆται καλύτερα καὶ ἀποκαλύπτει τελειότερα τὸ νόημα τῆς ὑπαρξῆς της, ὁλοένα καὶ τόσο πνευματικώτερο, ὅσο καὶ περισσότερο εἶναι νοῦς καὶ σκέψη. Τὸ τέρας τῆς προόδου αὐτῆς εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔρχεται νὰ προστεθῆ σ' αὐτὸν ὁ νοῦς σὺν ἀπ' ἔξω («θύραθεν»). Ὁ νοῦς, ποὺ σιγὰ — σιγὰ ἀπελευθερώνεται ἀπὸ τὴ φαντασία ὁλότελα μὲ τὶς ἐσωτερικὰς δυνάμεις του, χωρὶς κανένα ὑλικὸ ὄργανο, ἀπολύτως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ προχωρεῖ στὴν αὐτοσυνείδησή του καὶ αὐτοανακάλυψή του καὶ τὴν αὐτοκατοχή του. Τί εἶναι λοιπὸν ὁ Κόσμος, κατὰ τὴ μεταφυσικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη, ἂν δὲν ἦναι ἡ ἐκδήλωση τῆς θείας Σκέψης, ἐξατομικευμένης, πολλαπλασιασμένης, διαφοροποιημένης στὶς δυνάμεις τῆς Ὑλης, περισσότερο ἢ λιγώτερο μεταμορφωμένης στὴν ἐνέργειά της; Ὡς Ἐνέργεια μόνον μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της, στὴν αὐτενέργειά της, καὶ μέσα στὰ καθαρὰ πνεύματα ὅπου ἐνεργεῖ ὡς αὐτονόηση καὶ αὐτοσυνείδηση, δυνάμει περισσότερο ἢ λιγώτερο κοντὰ στὴν ἐνέργεια, σ' ὅλο τὸν ὑπόλοιπο κόσμον. Δὲν εἶναι πιά, ὅπως στὴ διαλεκτικὴ τοῦ Πλάτωνος, μιὰ γενικὴ ἰδέα, κοινὴ σ' ὅλα τὰ ὄντα, ἀλλὰ πραγματικότητες μόνον μέσα στὰ ὄντα αὐτά. Εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ ὑποστασιακὴ σκέψη σ' ὅλη τὴν πραγματικότητα τῆς τελειότατης ἐνεργείας, ποὺ εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ πᾶν καὶ ἀπολύτως αὐτάρκης μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της. Ἀπ' αὐτὴν ἐξαρτιέται τὸ πᾶν καὶ μ' αὐτὴ ἔχει σχέση τὸ πᾶν. Εἶναι ὅλη παρουσία μέσα στὸ πᾶν, ὅπως κάθε ψυχὴ μέσα σ' ὅλο τὸ σῶμά της, ἀλλ' ἄνισα, διαφορετικὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὴ δυνατότητα ποὺ ἔχει κάθε ὄν νὰ τὴν κρατᾷ. Μὲ ἄλλους καλύτερους λόγους ἡ Σκέψη, ποὺ εἶναι ἀπόλυτη αὐτενέργεια καὶ αὐτονόηση, διαφορετικὴ καὶ ἄνιση μέσα στὰ ὄντα ἀνάλογα μὲ τὶς διαφορὰς τοῦ δυνατοῦ.»

Σὲ ἀπόλυτη ἁρμονία μὲ τὴ Μεταφυσικὴ, τὴ φιλοσοφία τοῦ ὄντος, τὴν Ὀντολογία, τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι καὶ ἡ φιλοσοφία του τῶν κατηγο-

ριῶν ἢ τῶν μορφῶν ἢ τῶν νόμων τοῦ Λόγου. Οἱ κατηγορίες τοῦ Πνεύματος, στὸ νόημα τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι καὶ ὄντολογικὲς καὶ γνωσιολογικὲς ἀρχὲς τῶν ὄντων ὅλου τοῦ Κόσμου. Οἱ νόμοι τοῦ Λόγου εἶναι καὶ νόμοι τοῦ ὄντος.

Γενικὰ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς ἀπόλυτης αὐτοσυνείδησης τοῦ Πνεύματος στὴν τελεία ταυτότητά του μὲ τὸ ἀπόλυτο ὄν (Πραγματικό), τὸ ὄντως ὄν. Τὸ ἀπόλυτο ὄν καὶ τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα, στὸ φῶς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Μιὰ ὄντολογικὴ ὑπαρξή, μιὰ ὄντολογικὴ πραγματικότητα. Ἡ πραγματικότητα τοῦ ἀπολύτου ἑνός, τοῦ ἀπολύτου ὄντος — ἀπολύτου Πνεύματος, καὶ τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος — ἀπολύτου ὄντος, μ' ἓνα λόγο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι ἡ πιὸ ὑψηλὴ Φιλοσοφία τῆς δυναμικῆς τελολογικῆς μεταφυσικῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Σύμπαντος. Ἡ Φιλοσοφία τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Πανψυχισμοῦ — Πανζωϊσμοῦ. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ, τοῦ Πανιδεαλισμοῦ καὶ τοῦ Πανθεϊσμοῦ σὲ καθαρὸ σπριτουαλιστικὸ νόημα.

13. ΠΛΩΤΙΝΟΣ (204 ἢ 205 μ.Χ.). Ὁ Πλωτῖνος ἐγεννήθη στὴν Ἀνατολή (Ἄνω Αἴγυπτο) καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς Ρωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας καὶ ἡ Φιλοσοφία του φέρνει τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐπίδρασης τοῦ πνεύματος τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς ἐποχῆς ποὺ ἐδημιούργησε ἡ κοσμοκρατορία τῆς Ρώμης σ' ὅλο τὸν κόσμον τῶν πρώτων μεταχριστιανικῶν αἰώνων.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου εἶναι ἐκλεκτικὴ καὶ συνθετικὴ. Βάση τῆς ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος, στὶς πιὸ εὐτυχισμένες δημιουργικὲς στιγμὲς τῆς, τὶς στιγμὲς τῆς δημιουργίας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη.

Ἡ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Πλωτίνου, ἐνὸς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μεταφυσικὰ πνεύματα ὅλου τοῦ Κόσμου, εἶναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ ἀπολύτου δυναμικοῦ μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ, μὲ ἀπόχρωση μυστικιστικὴ καὶ πανθεϊστικὴ, ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Ἀνατολικοῦ Μυστικισμοῦ καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Πανθεϊσμοῦ.

Ἡ κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Πλωτίνου εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητος τοῦ Σύμπαντος. Τὸ Πᾶν εἶναι ἓν. Καὶ τὸ Πᾶν — ἓν εἶναι τὸ ἀπόλυτο ὄν, ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ Παντός. Ὁλος ὁ Κόσμος, τὸ Σύμπαν, πηγάζει ἀπὸ τὸ Θεὸ κατὰ ἓνα εἶδος ἀπορροῆς ἢ ἀχτινοβολίας («περιλάμψεως» μὲ τὸν ὄρο τοῦ ἴδιου τοῦ φιλοσόφου), τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ὅπως πηγάζει τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ἡ ζεστασιὰ ἀπὸ τὴ Φωτιά. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ὅλος ὁ Κόσμος εἶναι ὁ κόσμος τῆς ἀχτινοβολίας τοῦ ἡλίου, τοῦ Θεοῦ («περίλαμψιν ἐξ αὐτοῦ μὲν, ἐξ αὐτοῦ δὲ μένοντος, οἷον ἡλίου τὸ περὶ αὐτὸν λαμπρὸν» Ἐννεάδ. Ε. 1.9). Τὸ Σύμπαν δημιουργήθηκε ἀπὸ ὑπερχείλισμα τῶν ἀπειρῶν ἐσωτερικῶν κόσμων τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀπειρῆς θείας οὐσίας του καὶ τῶν ἀπειρῶν θείων οὐσιαστικῶν ιδιοτήτων του, τῆς ὄντολογικῆς καὶ ἠθικῆς παντελειότητάς του,

τῆς παντοδυναμίας του, τῆς πανσοφίας του, τῆς παναγαθότητάς του και τῆς πανωμορφιάς του («τοσοῦτον πλήθος ἔξερρῦη, τὸ ὑπερπλήρες αὐτοῦ πεποίηκεν ἄλλο» (Ἐννεάδ. Ε.2.1).

Κατὰ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου τὰ πάντα πηγάζουν ἀπὸ τὸ Θεὸ και κλείνουν μέσα τους τὸ Θεό. Τὰ πάντα εἶναι θεῖα. Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ πνευματικὸ Ἄπειρο. Κάθε κοσμικὸ ὄν εἶναι ἓνα πεπερασμένο πνευματικὸ ἢ θεῖο ὄν μέσα στὸ Πνευματικὸ Ἄπειρο, τὸ Θεό.

Ὁλος ὁ Κόσμος, στὸ νόημα τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Πλωτίνου, εἶναι ἓνα ιεραρχικὰ ὀργανωμένο και κατὰ στρώματα ἢ βαθμοὺς συστηματοποιημένο κι' ἔξελιγμένο ἔμψυχο κι' ἐνζωο Ὁλο (Σύμπαν). Ὁ πρῶτος κόσμος τῆς ἀπειρης ιεραρχικῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ (ἀπορροῆς, ἀχτινοβολίας, «περιλάμψεως») εἶναι ὁ κόσμος τοῦ Πνεύματος («Νοῦ»), ὁ νοητὸς κόσμος τῶν Ἰδεῶν.

Οἱ Ἰδέες, στὸ νόημα τοῦ Πλωτίνου, δὲν εἶναι ἀπλὲς μορφές τοῦ Πνεύματος, γενικὲς ἀφηρημένες ἔννοιες τοῦ Νοῦ, ἀλλ' ὄντολογικὲς ἀρχές ὄλου τοῦ Κόσμου και ὄλων τῶν κοσμικῶν ὄντων, καθαρὲς πνευματικὲς οὐσίες και πνευματικὲς δημιουργικὲς δυνάμεις, καθαρὰ πνεύματα («νοῖ, νοεραὶ δυνάμεις» Ἐνν. Δ.8.3), («ὄλος μὲν ὁ νοῦς τὰ πάντα εἶδη, ἕκαστον εἶδος νοῦς ἕκαστος» Ἐννεάδ. Ε.9.8).

Δεύτερη δημιουργία τοῦ Θεοῦ (ἔξ ἀπορροῆς ἢ ἐκροίας ἢ περιλάμψεως) εἶναι ἡ Ψυχὴ. Ἡ Ψυχὴ εἶναι τὸ πρῶτο ἄμεσο δημιούργημα τοῦ θεοῦ Πνεύματος («ψυχὴν γεννᾷ νοῦς» Ἐνν. Ε.1.7). Ἡ Ψυχὴ εἶναι θεῖα στὴν οὐσία της, ἀλλὰ λιγώτερο θεῖα ἀπὸ τὸ θεῖο Νοῦ. Ἡ Ψυχὴ εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ κι' αἰτία τῆς ζωῆς τοῦ Σύμπαντος. Τὸ Σύμπαν εἶναι ἓνας ὀργανισμὸς ζωῆς και ἡ Ψυχὴ ὄλου τοῦ Κόσμου, ἡ Κοσμοψυχὴ, διαπερνᾷ, ἐμψυχώνει και ζωογονεῖ ὅλα τὰ ὄντα ὄλου τοῦ Κόσμου, τὰ ὀργανικὰ μέλη τοῦ Πανοργανισμοῦ τῆς ζωῆς τοῦ Σύμπαντος. Τὸ ἀπειροελάχιστο μέρος τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἔμψυχο κι' ἐμβιο κι' ἐνθεο, ὡς ἀπειροελάχιστο μέρος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ψυχὴ, ὡς μέρος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀπολύτου και ἀείρου Πνεύματος, τοῦ Θεοῦ Νοῦ, εἶναι πνευματικὴ και ἀύλη ἀθάνατη οὐσία (Ἐνν. Δ.2.1), χωριστὴ ἀπὸ τὸ σῶμα (Δ.3.20), αὐτὴ καθαυτὴ, ἀπλή, ἀδιαίρετη, ὄλη μέσα σ' ὄλο τὸ σῶμα και σὲ κάθε μέρος τοῦ σώματος, ὡς ὀργάνου της. Ἡ Ψυχὴ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ σώματος. Χωρὶς τὴν Ψυχὴ δὲν ὑπάρχει τὸ σῶμα. Ἡ Ψυχὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς και τῆς αἰσταντικότητας ὄλων τῶν φυτῶν και ὄλων τῶν ζώων.

Ἡ ὑψιστὴ στιγμὴ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Πλωτίνου εἶναι ἡ ὑψιστὴ στιγμὴ τοῦ Θεοῦ Λόγου (θεοῦ Νοῦ), ἡ ἀπόλυτη Ἀλήθεια. Ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια, στὸ νόημα τοῦ Πλωτίνου, εἶναι ἄμεση ἐνόραση τοῦ Πνεύματος, ἄμεση θεωρία — θεά τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Ἐνός, τοῦ Θεοῦ.

Γενικὰ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου κινιέται μέσα στοὺς κόσμους τῆς σπιριτουαλιστικῆς Φιλοσοφίας ὄλου τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Κόσμου, ποὺ οἱ ὑψηλότερες κορυφές της εἶναι τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Ἱορακλείτου, τοῦ Παρμενίδου, τοῦ Πλάτωνος και τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου, ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἑλληνικοῦ μονιστικοῦ Σπιρι-

τουαλισμοῦ — Πανψυχισμοῦ — Πανζωϊσμοῦ — Πανπνευματισμοῦ — Πανθεισμοῦ φτάνει στή Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου σὲ ἀπόγειό της. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς τελείας αὐτοσυνείδησης τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος — ἀπολύτου ὄντος. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος, ὡς ὑπερτατης καὶ μοναδικῆς ἀρχῆς τοῦ Σύμπαντος, ἀρχῆς αὐτενεργείας καὶ αὐτοδημιουργίας, μ' ἓνα λόγο Ἐλευθερίας. Ἡ Φιλοσοφία τῆς πνευματικῆς ἐνόρασης — θεωρίας — θείας τοῦ Ἀπολύτου καὶ τοῦ Αἰωνίου, τοῦ Ἐνός, τοῦ Θεοῦ.

Β' ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

1. DESCARTES. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος, ἐσωτερικευμένη μετὰ τὴν Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου (σύνθεση τοῦ Πλατωνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ) βρῆκε τὴν πιὸ καθαρὴ ἔκφρασή της καὶ τὴν πιὸ στέρεη θεμελίωσή της στοὺς Νεώτερους Χρόνους στή Φιλοσοφία τοῦ Descartes. Ὁ Descartes εἶναι ὁ θεμελιωτῆς ἀπ' τὸ ἓνα μέρος τοῦ μεταφυσικοῦ Δυϊσμοῦ τῶν Νεώτερων Χρόνων (ἐπιρροασμένος ἴσως ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ), ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τοῦ Νεώτερου Εὐρωπαϊκοῦ Κόσμου.

Τὸ μεγάλο σφάλμα τοῦ Descartes ὑπῆρξε τὸ σφάλμα τοῦ μεταφυσικοῦ δυϊσμοῦ του, σφάλμα, ποὺ ἐχτυπήθηκε σφοδρότατα ἀπὸ μεγάλους φιλοσόφους. Ὁ Δυϊσμός τοῦ Descartes, στήν περιοχὴ τῆς Μεταφυσικῆς, ὑπῆρξε πράγματι μιὰ μεγάλη πνευματικὴ πλάνη μετὰ δλεθριώτατες συνέπειες γιὰ δλη τὴν Ἀνθρωπότητα. Ὁ δημιουργὸς «τοῦ Λόγου περὶ τῆς Μεθόδου» δυστυχῶς δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὴν ὑψιστὴ καὶ μοναδικὴ ἀρχὴ τοῦ ὄντος, τὴν ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητάς του, τὴ θεμελιώδη ἀρχὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, καὶ διχάζει τὸ ἐνιαῖο ὄν σὲ δύο, σὲ ὕλικὸ καὶ πνευματικὸ ὄν. Μὲ τὸ πνεῦμα ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τῆς μηχανιστικῆς κοσμοθεωρίας του φτάνει ὡς τὸ σημεῖο νὰ θεωρῇ ὅλους τοὺς οργανισμοὺς τῆς ζωῆς καὶ συνεπῶς καὶ τὸν Ἀνθρώπο, ὡς ἀπλὲς μηχανές.

Ἡ μηχανιστικὴ αὐτὴ θεωρία τοῦ Descartes, βάση μιᾶς μηχανιστικῆς Βιολογίας στὰ Νεώτερα Χρόνια — πραγματικὴ ἀντινομία μέσα σὲ ὄλο σύστημα τῆς φιλοσοφίας του — εἶχε πράγματι καταστροφικὲς συνέπειες στήν Ἱστορίαν τῆς Φιλοσοφίας τῶν Νεώτερων Χρόνων. Καὶ μιὰ ἀπὸ τίς συνέπειες αὐτὲς ὑπῆρξε ἡ μεγάλη ἐνίσχυση τοῦ ρεύματος τῆς ὕλιστικῆς κοσμοθεωρίας στοὺς τελευταίους αἰῶνες. Στ' ἀληθινὰ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Ὑλισμοῦ τῆς Γαλλίας τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου αἰῶνα ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν μηχανιστικὴν αὐτὴν θεωρίαν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη ὑπηρεσία τοῦ Descartes πρὸς ὄλη τὴν Ἀνθρωπότητα εἶναι τὸ γεγονός ὅτι κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὴν ἀληθινὴ οὐσία τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου τοῦ ὄντος καὶ μετὰ τὴν φιλοσοφίαν του αὐτὴ ἐγένε ὁ θεμελιωτῆς τοῦ ἀληθινοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τῶν Νεώτερων Χρόνων, τοῦ δευτέρου κλαδιοῦ τῆς φιλοσοφίας του.